

Azra Cucak,
učenica III razreda Gimnazije Obala u Sarajevu
Prva nagrada na konkursu Fonda "Bošnjaci" Sarajevo

"Pogledaj šta sve ostavljaš iza sebe." Džon je pokazao rukom Golden Gate most, pa zatim naciljao kažiprstom prema ostrvu Alcatraz.

"Ovdje, realno, imaš sve što je tamo nezamisljivo.. Sve što ti treba", nastavio je tužnog izraza lica, a meni se zbog tih riječi pred očima pokazao lik debeljuškastog čovjeka crne kose, sa dignutim rukama ispred mikrofona. Zatim se toj mojoj halucinaciji priključi i ton pa zasniva violina, tužno, praćena ritmičnim udarom bubnja. Ta melodija me zaboli, oduze mi dah, osjetih žeđ i knedlu u grlu, kako to uvijek biva kada Safet Isović, na bajramkom programu FTV-a, zapjeva onim svojim jakim, lijepim glasom Samo još Bosne da mi je...

Nisam ništa govorila, halucinacija mi pobježe, a ostade samo uzdah koji se oteo iz grudi.

Džon je naivno pomislio da ja uzdišem za tim Golden Gate mostom i Alcatrazom, na što sam se ja mogla samo gorko nasmiješiti.

"Nedostajat će ti, zar ne?", upitao je.

"Ne, neće, ne može mi nedostajati nešto što nije ni bilo moje", odgovorila sam.

On je izvadio kofer iz taksija, spustio ih na savršeno čist trotoar i krenuo ka Mission Creek-u u ulici Valencija, gdje već mjesecima dolazimo popiti kahvu.

"Opiši mi tu tvoju Bosnu!", zatraži. Malo kasnije, prinoseći šoljicu usnama, pogledao je u mene, ja sam se na te riječi opet samo gorko nasmijala i odmahnula glavom.

"Hajde, hajde!", tražio je tvrdoglavo gledajući u moje oči.

"Šta da ti kažem, družo, a da me shvatiš? Kako da ti opišem?", odvratila sam mu, na engleskom jeziku, koji je, koliko god ga dobro govorila, zvučao neprirodno.

"Reci mi nešto što će opravdati činjenicu da odlaziš iz San Franciska, da se vraćaš, kada ovdje imaš mnogo bolje mogućnosti." Zakolutao je očima u nevjerici.

"Da ti kažem, Džone, da ti opišem svoju Bosnu? Zar je to uopće moguće? Strah me i pokušati", zastala sam, spustila pogled pa ga ponovo susrela s Džonovim. On je čekao da čuje nešto što bi mu moglo objasniti moju odluku koju je smatrao budalastom.

Udahnula sam pa otpočela:

"Strah me i pokušaja da opišem svoju zemlju, bojim se prizvati sve te slike i uspomene. Bojim se, srce će prepući, kao lubenica ili nar na vreloom mostarskom popodnevu. Bojim se, suze će poteći, bistre kao jedna rijeka koja se zove Drina, kao ta rijeka koja je vječno kriva a niko joj do današnjeg dana nije presudio. U meni će zaigrati nemir, zaigrati po notama sevdalinke i po ritmu našeg folklor. Neću izdržati kada mi srce poskoči, a prije toga sve utihne, kao pred ramazanski top koji će pući nad Sarajevom. Kada krv proključa kao jutarnja kahva koju majka iznese za oca i mene. Ova kahva koju sad pijemo, nema mi onu gorčinu i onaj okus. Nije mi "bosanska". Miris prave, bosanske kahve, podsjeća na moje rano djetinstvo, na staru nanu i njen mlin. Sjetim se zvuka dok se zrnca lome u tom mlinu na kom su po vrhu izgravirani kur'anski ajeti a pri dnu je slika sarajevskog Sebilja. Pod vještima pokretima moje nane od zrnca nastaje prah, tamnosmeđi, jakog mirisa. Sad mi se čini kako sam taj prah ja, kako se gubim svakim svojim pokretom sve više. Ono što se čini kao korak naprijed, ustvari je jedan dio mene koji nestaje u nepovrat. Sve u meni pršti na sve strane, kao vodopad u Jajcu, sve pršti i vrišti za Bosnom i Hercegovinom.

Sve ovdje mi je samo sol na ranu, tuzlanska sol, sve peče kao sunce Neuma u kom sam nekada davno prvi put zaplivala na bratovim rukama praćena očevim zabrinutim pogledom.

Ne znam da li dobro opisujem, ti si sva ta mjesta vidio mnogo puta, i čuo moje priče, ali nikako ti ne mogu dočarati simboliku koja ih krasi i sve uspomene koje me za njih vežu. Štur je svaki moj opis, tanak kao žica na sazu, onom magičnom instrumentu koji priziva sevdah i melanholiju, jer ko je ikada uspio imenovati osjećaje, ko ih je ikada do kraja uspio opisati?

Sve riječi koje sam ti rekla tako lahko se mogu vinuti u nebo, poput sarajevskih golubova kada naiđe tramvaj ili mogu pasti u vodu kao momci koje mi zovemo mostarske laste. Oni ponosno i neustrašivo stoje sa druge strane ograde, na vrhu starog mosta pa se u jednom trenutku, tako graciozno i gipko, vinu u zrak, vinu u ponor smaragdne rijeke Neretve.

Kad god vidim loptu da se kotrlja, sa usana mi se otisne: Mi smo nebo što se plavi... pa tako pjevam, uz osmijeh, zamišljajući još nekoliko hiljada glasova uz svoj.

Ti si vidio moju domovinu na slikama, ali ne poznaješ ni njenu pravu ljepotu, niti ljepotu njenih ljudi. Vidiš, u San Francisku, kada gledam ljude, svi mi izgledaju isto, umorno i bezizražajno, dok moji sunarodnjaci nisu takvi. Bošnjaci nose sve što im treba u sebi. Nose pogled pun težine, uši pune zvuka granata i metaka, ali im lice nije ogorčeno. U njima je izmučena duša, a opet, osmijeh im sija na licu. Oni tako prkose životu, jer Bosna je prkosna od sna, da prosti.

Za tebe, to je još samo još jedna crna mrlja na karti, nešto u obliku obrnutog trougla, međutim, uz malo mašte, taj trougao je zapravo srce. Moje srce!

One zelene gore bi mogle biti moje oči, Bjelašnica moj nos a žito Livanjskog i Popovog polja moja kosa.

Zar ne vidiš?

Ja sam Bosna. Ja sam Bosna i Hercegovina.

Pluća su mi šume Perućice i Maglića, osmijeh kristalno bistra rijeka Una. Duša mi miriše mirisom somuna, bosanskih ljiljana i mirisom ćevapa sa Bačaršije. Vedrog sam duha, raspjevana, a ako malo bolje poslušas tu moju pjesmu, razaznat ćeš možda stihove Merlina, Bešlića ili Harija.

Zalud sva širina i veličina San Franciska, to je ništa naspram Sarajeva koje se prostire sa planina ka ravnici, dok gledaš sa Bistrika sva ta svjetla koja gore. Nekad je gorjelo isto to Sarajevo, i čitava moja domovina, znaš li to?

Sve je bilo porušeno i spaljeno, ljudi su ginuli braneći našu domovinu. Tako je to u Bosni: Jedni nestaju, a drugi nastaju. Kako sad da ostavim njihove bijele, uzdignute nišane, koji su kao biseri rasuti svugdje po našoj zemlji, kako da, za te koji su se žrtvovali, ne uputim molitvu i ne prolijem suzu?

Čini mi se licemjernim kada se za njih molim iz tuđine, čini mi se kao da će ustati iz svojih grobova i reći mi: "Mi smo ginuli da bi ti u Bosni ostala, a gdje si sad?"

Duboko dolje, gdje je svugdje na svijetu najcrnja zemlja, u nas nije. Naša je bordocrvena, naša je od krvi, i njoj, druže, samo njoj se ja mogu vratiti. Samo tu sam na svome i samo tu želim vječni počinak. Možda baš toliko volim svoju Bosnu sam se jer rodila u najgore vrijeme, umjesto uspavanke slušala sam granate nad rodnim gradom i umjesto u parkovima, igrala sam se u ruševinama.

Pamtim kako je svaka zgrada obnavljana, kako je svaka rana zaživana. Prvi dani slobode, oporavak, vraćanje u život i sakupljanje porušenih dijelova slagalice.

Tada, kad je bilo najteže, bila sam uz svoju domovinu, a otišla sam onda kada je sve postalo bolje, došla ovamo da bih usavršila sebe.

Otišla sam, istina, prije godinu dana, međutim, ti nisi dokraja shvatio zašto. Ne zato da bih ostala tu, u San Francisku, u tuđini, već da bih se vratila nazad, svome istinskom domu, i nastavila put oporavka, da bih pomogla upotpunjavanju slagalice. To što sam u tvojoj zemlji, daleko od svoje, to za mene nije privilegija, već žrtva. Došla sam kako bih naučila ono što vi znate o nauci, ali smatram da bi vi trebali doći u Bosnu kako biste naučili ono što mi znamo o životu. Bošnjaci umiju: i da uživaju, i da žive, i da preživljavaju. Sve po potrebi. Vi znate samo za zlatnu sredinu, to je ujedno i vaša nagrada i vaše prokletstvo, ali ja nisam tako navikla.

Tražio si mi, na početku, da ti opišem svoju Bosnu. Kakva naivna želja - pomislila sam, ali sad mi se čini da je ipak najjednostavnije reći da sam ja, ovo što vidiš, ustvari Bosna. To je nešto što je u meni, nešto što me prožima čitavim mojim bićem i dok sam daleko od svoje zemlje, daleko sam od sebe.

Nisam rahat, a kad malo bolje razmisliš, šta ti vrijede svi poslovni uspjesi i svo bogatstvo ovog svijeta bez topline i ljubavi. 'Mnogo bolje mogućnosti', kažeš, ali svaka mnogo bolja mogućnost je nikakva naspram mogućnosti da svako jutro prošetam svojom mahalom i izgovorim: 'Merhaba, komšija', pa mi

se komšija nasmije, niko ne može platiti taj osmijeh i te njegove, uvijek iste, riječi koje izgovori: 'Merhaba sine', unatoč tome što sam djevojka.

Shvataš li, Džone?

Zapravo, ne znam ni zašto te toliko puta pitam da li shvataš, jer ne shvataš. Ne možeš ni shvatiti." Tako sam završila svoju priču o Bosni.

Točkovi kofera prestali su proizvoditi dosadni zvuk i mi smo stali ispred vrata koja su vodila ka izlazu na pistu. Stegla sam avionsku kartu u rukama, kao najveće blago na svijetu, pa se osmijehnula srdačno čovjeku koji mi je bio jedina potpora i iskren prijatelj ovdje u San Francisku.

Pogledao me zamagljenim pogledom, željela sam reći da mrzim ristanke, ali me on jako zagrlio. Da li je bio pod dojmom onoga što sam mu malo ranije ispričala ili je i on mrzio ristanke to ne znam, ali znam da me stegao tako jako i držao dugo onim mršavim rukama, kao da želi da me utopi u sebe.

Zatim se odmakao, pročitala sam nešto nalik na postidečnost ili grižnju savjesti u njegovim, još uvijek zamagljenim, očima.

Da li to on žali što nema osjećaje prema svojoj domovini poput mene?

Da li je onim zagrljajem pokušao uzeti sebi djelić Bosne i osjetiti neizmjernu ljubav koju ja osjećam prema svojoj zemlji?

Možda je ipak, nakon svega, shvatio!

Nismo govorili, samo smo stajali okruženi koferima i zagledani jedno u drugo, opraštali se šutnjom, kako se inače opraštaju ljudi koji se vjerovatno više nikada neće sresti. Prekinuo je tišinu rekavši tiho, mucajući da niko ne čuje, zasigurno ni sam nije bio svjestan da izgovara tako nešto, i odmah nakon ponovno me zagrlio pa poljubio u obraz.

Uglavnom, kada sam mu okrenula leđa, osjetila sam neko peckanje oko srca. U glavi je odzvanjalo i poput stare, pokvarene kasete se ponavljalo, to što je rekao, a sam bila i ponosna i tužna.

"I wish I were a Bosnian" (Volio bih da sam Bosanac) - bile su Džonove riječi.